

N

päässyt ylioppilaaksi v. 1926 Suomalaisesta normaalilyseosta ja suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon Helsingin yliopistossa v. 1931 pääaineinaan suomen kieli ja itämerensuomalaiset kielet. Filosofian tohtoriksi hän väitteli jatkosodan aikana v. 1943 aiheenaan kotieläinten nimitykset suomen murteissa. Helsingin yliopiston suomalaisen filologian apulaisprofessoriksi Ruoppila nimitettiin v. 1959, ja hän jäi virasta eläkkeelle v. 1974 hoidettuaan monta vuotta viransijaisena myös suomen kielen professuuria.

Veikko Ruoppilan hartioille on sälytetty runsaasti tehtäviä ja luottamustoimia, myös Kotikielen Seuran piirissä. Hän oli seuran toimimiehiä jo 30-luvulta lähtien ja vuosina 1960—70 Virittäjän päätoimittajana; vuonna 1976 hänet kutsuttiin seuran kunniajäseneksi. Vuosikymmenet hän toimi Suomalaisen kirjallisuuden edistämisvarojen valtuuskunnan sihteerinä, samoin mm. Sanakirjasäätiön hallituksen ja valtuuskunnan sihteerinä sekä ylioppilastutkintolautakunnan jäsenenä. — R.E. Nirvi on esitellyt 60 vuotta täyttäneen Veikko Ruoppilan elämäntyötä Virittäjässä 1967.

Ruoppilan julkaisuutoiminta on ollut laajaa ja monitahoista. Mainittakoon tässä vain hänen väitöskirjansa ja sen jatko-osa (1974), »Äyrämöismurteiden äännehistoria» (1955), »Etelä-Karjalan murreopas» (1956), »Unto Seppäsen tyylistä» (1958), »Suomalainen murrelukemisto» (Pentti Soutkarin kanssa 1959) sekä sanastomaantieteellinen toistasataa murre-sanakarttaa sisältävä »Kalevala ja kansankieli» (1967). Oppikoulujen äidinkielenopetuksessa on useina painoksina käytetty Mattilan—Mäenpään—Ruoppilan »Sananiekkaa» 1960-luvulta lähtien. Lisäksi Ruoppila on julkaissut runsaasti tieteellisiä artikkeleita ja kirjoituksia eri tahoilla. Mainittakoon tuoreimmista vain eräitä kirkollisia sanoja, rakennustermejä, *kl-* ja *kr-*yhtymää, Väinö Linnan murre-sanastoa, Kalevalaa, ylioppilasaineita ja oikeakielisyyttä koskevat artikkelit. Virittäjää Ruoppila on avustanut erityisen ahkerasti, niin että hänen kirjoitustensa määrä tässä aikakauslehdessä lähentelee jo sataa.

Veikko Ruoppila 75-vuotias

Elokuun 8. päivänä täytti 75 vuotta apulaisprofessori Veikko Ruoppila. Hän on syntynyt Lammilla kellosepän poikana,

Veikko Ruoppila tunnetaan erityisesti sanaston tutkijana, onomasiologina, suomalaisen sanastomaantieteen uranuurtajana. Sanastomaantieteellisessä tutkimuksessaan kotieläinten nimityksistä hän päätyi merkittävään kielihistorialliseen linjanvetoon: kantasuomi oli jakautunut itä- ja länsimurteeseen, joista edellisen jatkajia ovat vepsä, karjala ja suomen itämurteet, jälkimmäisen muut itämerensuomalaiset kielet. Toiseksi Ruoppila tunnetaan suomen kaakkoismurteiden specialistina, joka esim. Äyrämöismurteiden äännehistoriallaan on merkittävästi edistänyt itämurteiden tutkimusta ja vaikuttanut mm. muinaiskarjala-käsitteen vakiintumiseen.

Veikko Ruoppila on pitempään kuin kukaan muu ollut aktiivisesti mukana Suomen murteiden sanakirjan hankkeessa — peräti 44 vuotta (1932—76). Hänen kouliintunut käsialansa ja esikuvallinen työnsä ovat jättäneet pysyvän jäljen kansankielen sanakirjaan, ja tämä suurhanke on myös pitkälle viitoittanut hänen tutkijantietään. Kenttäkerääjänä hän oli vuodesta 1932 alkaen, Sanakirjasäätiön assistenttina vuosina 1937—48, leksikografina vuodesta 1949 sekä vanhempana leksikografina ja apulaisjohtajana vuosina 1957—76. Seuraavassa pyrin muutamain sitaatein valaisemaan tämän pitkän linjan miehen alkutaivalta tutkijana ja erityisesti sanastajana. Siihen, että hämäläisestä Ruoppilasta tuli Karjalan tutkija, oli sattumallakin osansa. Vastavalmistunut maisteri teki valintansa lähtiessään neljäksi vuodeksi kenttätööhön Lemille — kotoiset hämäläismurteet olivat jo sanastajansa saaneet.

»Suunnitelmat saivat kuitenkin toisen kääntein joulukuussa 1931. Osakuntien järjestämien sananparsien keruukilpailujen yhteydessä jouduin muutamia kertoja käymään Sanakirjasäätiön toimistossa, joka tuolloin sijaitsi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran talon III kerroksessa, ja näillä käynneillä tutustuin myös prof. Rapolan lähimpiin miehiin, maistereihin Lauri Hakuliseen ja Kustaa Vilkunaan. Nämä viittasivat mahdollisuuteen aloittaa pitkäaikainen sanastonkeruu jollakin keruukohteeksi valitulla paikkakunnalla. Neuvot-

teluissa kävi ilmi, että useissa pitäjissä olivat työt jo käynnissä tai juuri alkamassa; Perniössä oli Vilho Myrsky, Hämeenkyrössä Ilmari Kohtamäki, Hattulassa Urho Tuomola, Hollolassa Katri Virta, Iitissä Aino Oksanen, Konginkankaalla Helmi Helminen, Utajärvellä Jaakko Kemilä, Ristijärvellä Tahvo Luosto. Kotipitäjäni Lammia lähinnä olivat näistä alueellisesti ja murteellisestikin VI, VII ja VIII keruupiirin edustajiksi valitut Hattula, Hollola ja Iitti. Katse oli siis käännettävä kauemmaksi, itselle oudompia murteita kohti.» (»Lemi sanastonkerääjän työkenttänä», Suomi 121: 2 s. 35.)

Ruoppilalle avautui näin IX keruupiiri, Lemmisen pitäjä. Viisi vuosikymmentä sitten murteenkerääjä oli nykyhetken mahdollisuuksiin verrattuna kadehdittavassa asemassa: »Ei tarvinnut kysellä, miten riihi ahdettiin tai vilja puitiin entisaikaan, sillä riihat lämpisivät pitkän syksyä ja varstapuinti aloitettiin jo aamuyöstä. Paikalliset tuuli- ja vesimyllyt tekivät jyvistä jauhoja, mutta kun niissä ei ollut kuorimalaitteita, oli akanat erotettava seulalla ennen leipomista. Maito lypsettiin puiseen lypsinkappaan ja siivilöitäessä käytettiin vielä yleisesti puusiivilää. Kesällä tehtiin sadoittain lehtivihkoja, jotka haasioitiin metsään ja syötettiin talven mittaan lehmille ja lampaille. Keväällä juoksutettiin pihakoivuisista 'mahalaa', mitä käytettiin pöytäjuomana ja annettiin karjallekin. Nuotta oli vielä yleinen pyydys; syksyisin vedettiin räpyksiä, ahvenia ja kiiskejä, keväisin jään alta kuoreita. Nuottakoppolit rannoilla olivat edelleenkin käytössä, eivät lahoavia muis-toja entisestä elämästä.» (Mts. 40.)

Silti sanastaja ei tuolloinkaan päässyt helposti tavoitteisiinsa. Näin voi päätellä ensimmäisen kenttätövuoden keruukerptomuksesta, jonka Ruoppila lähetti Sanakirjasäätiölle tammikuussa 1933: »Luodesani katsauksen vuoden 'saavutuksiin' minun on myönnettävä, että ne monessa suhteessa eivät ole niin hyvät kuin olisi suotavaa. Sanastajan työssä on kaksikin puolta, mitkä nipin napin mahtuvat inhimillisen kyvyn rajojen sisäpuolelle: se on vaikea ja velvoittava. Taakkaa on sälytetty molem-

mille hartioille yllin kyllin, usein tuntuu siltä että liiankin paljon, varsinkin silloin, kun yhtäkkiä huomaa aivan kuin salaman valossa antamansa ja jo lopullisena pitämänsä tiedon räikeän puutteellisuuden. Saa todeta mielipahakseen, ettei voi luottaa itseensä eikä toisiin. Mutta mikäs auttaa; on vain pyrittävä eteenpäin ja samalla toivottava, että hyvä onni ottaisi sanastajan pojakseen ja veisi hänet suuremmitta kommelluksista päämäärään.»

Jo kentällä Ruoppilaa askarruttivat etäällä hämöttävän kansankielen sanakirjan toimitusperiaatteet. Hän näyttää tajuunneen jo silloin, mitkä leksikografian pulmat ovat edessä ja miten tärkeää olisi ajoissa laatia normit. Normeja olisi hänen mielestään pitänyt testata jo kentällä (keruukertomus 1934): »Sillä nähdäkseni on varsin merkityksellistä, että työn ollessa vielä etupäässä keruuasteella koetetaan jo laatia joitakin normeja: näiden käytäntöön soveltuvaisuutta voi tällöin kukin keraaja työssään tutkia sekä samalla harkita niiden mahdollista modifioimista. Olen varma siitä, että jos sellaisia ensiarvoisia kysymyksiä kuin miten paljon Kansankielen sanakirjaan pitää mahduttaa asiatietoutta, miten hakusanat on normalisoitava, missä määrin on otettava mukaan yhdysanoja ja johdannaisia, ei ajatella edes osapuilleen loppuun ennen kuin artikkeleita ruvetaan kirjoittamaan, niin homogeenisyyttä on vaikea saavuttaa.»

Veikko Ruoppilan sanastustyö tuotti erinomaisen saaliin: 40 aktiivisen työkuukauden tuloksena oli noin 32 000 laadukasta sanalippua Lemmin murteesta. Sanastustyössä ilmenivät Ruoppilan synnynnäiset tutkijanlahjat, hänen tarkka kielellisten, kansa- ja luonnontieteellisten seikkojen havaintokykynsä sekä vankka kansanelämän ja -ihmisten tuntemuksensa. Hän on jatkanut kenttätyötä myöhemminkin, sanastanut mm. Hollolan ja Lammin murretta sekä erityisesti Viipurilaisen osakunnan lukuisilla kotiseuturetkillä siirtoväen murretta. Kaikkiaan hän on merkinnyt muistiin 58 142 sanatietoa, jotka hän on luovuttanut Suomen murteiden sanakirjan koelmiin.

Virittäjän lukijat tuntevat Veikko Ruoppilan monipuoliset ansiot kielentutkijana ja -vaalijana, yliopistonopettajana ja murresanakirjan uranuurtajana. Tunemme hänet myös olemukseltaan lämpimän inhimillisenä, vakaana ja luotettavana miehenä, joka aina on ollut valmis edistämään yleistä etua ja auttamaan muita.

Virittäjä esittää 75-vuotiaalle tutkijaveteraanille, entiselle päätoimittajalleen, Kotikielen Seuran pitkäaikaiselle toimimiehelle ja kunniajäsenelle sydämelliset onnentoivotuksensa.

JAAKKO SIVULA